29. 2. 2016

ID: 100625

Zastoupení

Dospěje-li soud v průběhu občanskoprávního řízení k závěru, že došlo k naplnění podmínek v § 27 odst. 2 o. s. ř. uvedených, vysloví nepřípustnost zastoupení obecným zmocněncem, a to aniž by činil závěr, zda byly naplněny veškeré aspekty pokoutnictví, či že by obecného zmocněnce jakkoliv postihoval (např. uložením pokuty, či zamezením v zastupování v budoucích řízeních). Cílem vykládaného ustanovení je totiž především zajištění průběhu civilního procesu, jež povede k rychlé a účinné ochraně práv. Z uvedeného vyplývá, že by bylo proti smyslu věci, aby soud v občanskoprávním řízení složitě prokazoval, zda obecný zmocněnec skutečně pokoutnictví provozuje (např. poskytl-li účastník za zastoupení obecnému zmocněnci úplatu), či naopak zjišťoval okolnosti svědčící o opaku. Pro vyslovení nepřípustnosti zastoupení obecným zmocněncem tedy není samo o sobě významné zjištění ohledně subjektivního poměru mezi obecným zmocněncem a jím zastoupeným účastníkem.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 2320/2015, ze dne 25.11.2015)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobců a) F. P., b) Ing. E. P., c) P. V., d) PhDr. H. P., proti žalované České republice – Ministerstvu spravedlnosti, se sídlem v P., o peněžité plnění, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 15 C 111/2014, o dovolání žalobce a) a PhDr. H. P., zastoupené JUDr. Steve Georgesem, advokátem se sídlem v Brně, Lidická 5a, proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 7. 2014, č. j. 53 Co 260/2014-29, tak, že řízení o dovolání žalobce a) se zastavuje a dovolání PhDr. H. P. se zamítá.

Z odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 2 usnesením ze dne 22. 4. 2014, č. j. 15 C 111/2014-10, nepřipustil ve věci sp. zn. 15 C 111/2014 PhDr. H. P., jako obecného zmocněnce žalobců a), b) a c). Městský soud v Praze k odvolání žalobců rozhodl usnesením ze dne 25. 7. 2014, č. j. 53 Co 260/2014-29, tak, že usnesení soudu prvního stupně ve vztahu mezi žalobci b), c) a d) a žalovanou potvrdil, ve vztahu mezi žalobcem a) a žalovanou usnesení soudu prvního stupně zrušil a řízení o nepřípustnosti zastoupení žalobce a) žalobkyní d) zastavil.

Žalobci se žalobou domáhají po žalované zaplacení náhrady nemateriální újmy, jež jim měla být způsobena nesprávným úředním postupem spočívajícím v nepřiměřené délce řízení vedeného u Odvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 20 C 22/2010. Soud prvního stupně nepřipustil PhDr. H. P., jež v řízení vystupuje též v postavení žalobkyně d), jako obecnou zmocněnkyni žalobců a), b) a c), neboť zjistil, že PhDr. H. P. již jako obecná zmocněnkyně zastupovala žalobkyni b) opakovaně v různých řízeních, konkrétně v řízeních vedených u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 18 C 112/2011, pod sp. zn. 23 C 325/2009 a pod sp. zn. 20 C 22/2010, a byla tedy naplněna situace předvídaná v § 27 odst. 2 o. s. ř., pro níž nelze připustit, aby PhDr. H. P. jako obecná zmocněnkyně v tomto řízení zastupovala žalobkyni, neboť vystupuje v různých věcech opětovně, a zastupování není možné ani ve vztahu k žalobcům a) a b), když tito byli také zastoupení minimálně v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 20 C 22/2010. Soud prvního stupně dále doplnil, že k nepřipuštění PhDr. H. P. jako obecné zmocněnkyně soud přistoupil též z důvodu, že PhDr. H. P. v dalších řízeních prezentovala svůj nepříznivý zdravotní stav.

Odvolací soud zrušil usnesení soudu prvního stupně v části, v níž bylo rozhodnuto o nepřipuštění

PhDr. H. P. jako obecné zmocněnkyně žalobce a), neboť tento žalobce neudělil žalobkyni d) plnou moc k zastupování, a nebylo tedy možným, aby soud rozhodoval o nepřipuštění zastoupení žalobce a) žalobkyní d), protože pro toto rozhodování nebyly dány podmínky řízení. Ve zbylém rozsahu odvolací soud odvolání žalobců proti usnesení soudu prvního stupně neshledal opodstatněným, neboť § 27 odst. 2 o. s. ř. nepřipouští zastupování obecným zmocněncem tehdy, pokud zmocněnec vystupuje v různých věcech opětovně. Jelikož je i odvolacímu soudu známo, že žalobkyně d) je iniciátorkou celé řady soudních řízení, v nichž vystupuje jako jejich účastnice a mnohdy též jako zmocněnkyně účastníků, rozhodnutí soudu prvního stupně částečně potvrdil.

Proti usnesení odvolacího soudu podal dovolání žalobce a) a PhDr. H. P. s výslovným uvedením, že tak činí jako „nepřipuštěný“ obecný zmocněnec. Žalobce a) podáním ze dne 19. 5. 2015 vzal své dovolání zpět. PhDr. H. P. (dále též jako „dovolatelka“) shledává přípustnost dovolání v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

Dovolatelka namítá, že odvolací soud nesprávně aplikoval § 121 o. s. ř., neboť na zjištění odvolacího soudu není možno nahlížet jako na skutečnosti soudu známé z jeho činnosti. Pojem soud, jehož je v § 121 o. s. ř. užito, je pouhou legislativní zkratkou pro označení konkrétních osob rozhodujících věc, nikoliv pro celou soudní budovu se všemi lidmi a věcmi. Soudci rozhodující v projednávané věci museli získat důkazní materiál od jiných osob či organizačních útvarů Městského soudu v Praze, neboť senát 53 Co tohoto soudu nerozhodoval ani v jedné z věcí, jež vedl Obvodní soud pro Prahu 2 pod sp. zn. 18 C 112/2011, 23 C 325/2009 a 20 C 22/2010. Soud tedy nevycházel ze skutečností, o nichž získal poznatky z úřední činnosti, ale provedl jiné důkazy, než byly účastníky navrženy, a zbavil účastníky možnosti k těmto důkazům se vyjádřit. Za nepřezkoumatelný a pro věc zcela nepodstatný dovolatelka považuje závěr odvolacího soudu, že je i odvolacímu soudu známo, že dovolatelka iniciuje řady soudních řízení, v nichž vystupuje jako účastnice a mnohdy též jako zástupkyně účastníků. Odvolací soud rovněž nesprávně vyložil § 27 odst. 2 o. s. ř., jehož smyslem a účelem je ochrana účastníků řízení před nekvalifikovaným zastupováním osobami, na které se nevztahuje zákonná úprava (zejména zákon o advokacii), tedy před tzv. pokoutnictvím. Vždy je třeba posuzovat konkrétní okolnosti případu, zda jde o takovou neoprávněnou činnost. Dovolatelka pak namítá, že se o tzv. pokoutnictví z její strany nejedná, neboť v řízení nebylo zjištěno, že by za poskytování právních služeb pobírala úplatu. Soud naopak ignoroval skutečnosti, jež mu musely být z jeho činnosti známy, tedy že vztah mezi zmocněnkyní a zastoupeným účastníkem je založen na důvěře plynoucí z příbuzenského poměru mezi těmito osobami a že je tu i důvod spočívající v tom, že zmocněnkyně není zaměstnána a má tedy čas se řízení věnovat. Rozhodnutí odvolacího soudu zasahuje do dovolatelčina práva na ochranu vážnosti a cti, neboť napadené rozhodnutí de facto označuje její jednání za morálně závadné a tedy bezectné. V následných doplněních dovolání dovolatelka opět vytkla nesprávnou aplikaci § 27 odst. 2 o. s. ř., přičemž uvedla, že účastníky řízení nezastupovala v takovém množství případů v těsné časové blízkosti, aby bylo možné uvedené ustanovení užít. V této souvislosti dovolatelka uvedla, že řízení, v nichž účastníky řízení zastupovala, započala v letech 2001, 2009 a 2010.

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013) – dále jen „o. s. ř.“

Jelikož žalobce a) své dovolání vzal zpět, dovolací soud v souladu s § 243c odst. 3 věty druhé řízení o dovolání žalobce a) zastavil.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud

to zákon připouští.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Podle § 240 odst. 1 o. s. ř. účastník může podat dovolání do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu u soudu, který rozhodoval v prvním stupni. Bylo-li odvolacím soudem vydáno opravné usnesení, běží tato lhůta od doručení opravného usnesení.

Jak vyplývá z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2003, sp. zn. 29 Odo 832/2001, je-li rozhodováno podle § 27 odst. 2 o. s. ř., je rozhodováno i o právech a povinnostech zástupce (tzv. obecného zmocněnce), který se pro tento úsek řízení stává jeho účastníkem. Dovolání PhDr. H.P., jež se dovolává z pozice obecné zmocněnkyně proti usnesení, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí o jejím nepřipuštění jako obecné zmocněnkyně, bylo tedy posouzeno jako podané osobou oprávněnou podat dovolání, když lze vyjít z toho, že je podává v postavení sice nepřipuštěného zmocnění, leč žalobci b/ a c/ přeci jen uděleného v rámci volby jejich zástupce. Jde tu tak, byť nepřímo, ale přeci jen, o řešení zásahu soudu do práva volby zástupce v té procesní situaci, kdy opravné prostředky zprostředkovaně uplatňuje osoba zástupce.

Dovolání bylo též podáno včas a v zastoupení advokátem podle § 241 odst. 1 o. s. ř.

Nejvyšší soud se tedy zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovolací soud v první řadě podotýká, že namítá-li dovolatelka, že soudy v řízení nesprávně aplikovaly procesní předpisy týkající se dokazování, není tato argumentace příléhavá. Dovoláním napadené rozhodnutí není rozhodnutím řešícím věc samu a není založeno na dokazovaných skutečnostech v pravém slova smyslu (dokazování se v řízení před soudem pojmově vztahuje jen k věci samé), nýbrž na zkoumání podmínek na straně účastníků řízení, jež soud zkoumá z úřední povinnosti. Skutečnosti předvídané v § 27 odst. 2 o. s. ř. představují neodstranitelný nedostatek podmínek řízení na straně zástupce (obecného zmocněnce), pro něž jej soud z řízení vyloučí rozhodnutím, kterým vysloví nepřípustnost zastoupení. Jelikož soud podmínky řízení zkoumá z úřední povinnosti, nelze jej v této aktivitě omezovat stejnými limity, jaké stanovuje zásada projednací ve vztahu ke skutečnostem dokazovaným. Má-li tedy soud (a to byť i jediný člen senátu) za to, že v řízení vystupuje jako zmocněnec osoba nezpůsobilá zastupovat účastníka řízení, je oprávněn tuto skutečnost adekvátním způsobem prověřit (viz též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2015, sp. zn. 30 Cdo 2281/2014).

Přípustnost dovolání nemůže založit ani tvrzení, že dovolatelce byla napadeným rozhodnutím upřena možnost reakce na důvod, pro který ji odvolací soud považoval za nezpůsobilou pro zastupování jiných účastníků řízení. Jak dovolací soud uvedl např. v rozsudku ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 32 Cdo 1591/2011: „Za překvapivé (nepředvídatelné) je považováno též takové rozhodnutí, jež z pohledu předcházejícího řízení originálním způsobem posuzuje rozhodovanou věc a jehož přijetím je účastník řízení zbaven možnosti skutkově a právně argumentovat.“ O uvedený případ se ovšem v nyní projednávané věci nejedná, neboť z odůvodnění napadeného rozhodnutí vyplývá, že se odvolací soud ztotožnil se zásadním argumentem soudu prvního stupně, a to že dovolatelka vystupuje jako zástupce v různých věcech opětovně. Dovolatelka měla možnost proti skutečnostem a závěrům, na základě nichž bylo rozhodnuto, argumentovat v odvolání, čehož také využila. Za této situace není možné rozhodnutí odvolacího soudu považovat za překvapivé.

Odvolacímu soudu nelze ani vytýkat nepřezkoumatelnost konstatování, že je i tomuto soudu známo že dovolatelka je iniciátorkou celé řady soudních řízení, v nichž vystupuje jako jejich účastnice a mnohdy též jako zmocněnkyně účastníků. Uvedené konstatování zjevně nepředstavuje nové zjištění učiněné odvolacím soudem, ale jedná se o přitakání ohledně správnosti zjištění soudu prvního stupně, jež ani nebyla v rámci odvolacího řízení zpochybňována.

Dovolací soud uvedl již ve svém rozsudku ze dne 30. 4. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2642/2013, že: „Okolnost, zda obecný zmocněnec vystupuje v různých věcech opětovně, závisí na posouzení konkrétního případu. Takovým vystupováním lze zpravidla rozumět zastupování více než dvou účastníků ve věcech, které spolu skutkově nesouvisí, zastupování stejného účastníka ve více než dvou věcech skutkově spolu nesouvisejících apod., přičemž mezi jednotlivými případy je taková časová souvislost, která odůvodňuje závěr, že nejde o činnost jen ojedinělou nebo jednorázovou. Není rozhodné, zda obecný zmocněnec vystupuje jako zástupce u jednoho nebo u více soudů (srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200 za, Komentář, 1. vydání Praha C. H. Beck 2009 str. 144).“ Významná časová prodleva mezi zastupováním obecným zmocněncem je skutečností, jež může vést k závěru, že byť obecný zmocněnec zastupoval účastníka řízení v jiné věci, není na místě § 27 odst. 2 o. s. ř. aplikovat, neboť se jedná o činnost ojedinělou. Jelikož ovšem soudy vycházely ze zjištění, že dovolatelka zastupovala účastníky řízení ve věcech vedených u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 18 C 112/2011, pod sp. zn. 23 C 325/2009 a pod sp. zn. 20 C 22/2010, přičemž odvolací soud v těchto věcech rozhodoval v průběhu roku 2011 a 2012, nelze k závěru o ojedinělém zastupování dospět. Rozhodnutí odvolacího soudu je v tomto ohledu souladné s rozhodovací praxí dovolacího soudu.

Přípustnost dovolání zakládá toliko otázka spočívající v posouzení, zda při aplikaci § 27 odst. 2 o. s. ř. má být též přihlíženo k osobním poměrům mezi zástupcem a obecným zmocněncem. Uvedená otázka je na úrovni dovolacího soudu neřešená, leč je řešena v judikatuře Ústavního soudu, v níž byly podmínky aplikace § 27 odst. 2 o. s. ř. přezkoumávány opakovaně (srov. např. usnesení ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. II. ÚS 325/14 ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. III. ÚS 2058/11, ze dne 11. 7. 2011, sp. zn. I. ÚS 1298/11, ze dne 10. 3. 2011. sp. zn. II. ÚS 447/11, ze dne 25. 10. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2338/10, ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. III. ÚS 96/06, ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. I. ÚS 2426/08, ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. II. ÚS 2389/07, ze dne 10. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2428/08, ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2319/10, či ze dne 4. 8. 2005 sp. zn. I. ÚS 698/04).

Dle § 27 odst. 1 o. s. ř. účastník se může dát zastoupit také kteroukoliv fyzickou osobou, která je plně svéprávná. Tento zástupce může jednat jedině osobně.

Dle § 27 odst. 2 o. s. ř. soud rozhodne, že zastoupení podle odstavce 1 nepřipouští, jestliže zástupce zřejmě není způsobilý k řádnému zastupování, anebo jestliže jako zástupce vystupuje v různých věcech opětovně.

V obecné rovině lze s dovolatelkou souhlasit, cituje-li konstantní judikatorní závěr, že: „obecný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku, a že povinnost soudů nalézat právo neznamená pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad.“ (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96, N 13/7 SbNU 87, publikovaný pod č. 63/1997 Sb., nález Ústavního soudu ze dne 7. 9. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 34/09). Uvedené ovšem neznamená, že aplikace právní normy je nesprávná pouze z důvodu, že odpovídá doslovnému znění normy. Nesprávnou interpretací zákona je též taková, která by ve své podstatě vedla k pozměňování vůle zákonodárce, neboť by tak byla porušována dělba moci ve státě

(srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 2216/14).

Není sporu ve výkladu, že § 27 odst. 2 o. s. ř. sleduje zájem na ochraně účastníků řízení před nekvalifikovaným zastupováním osobami nenacházejícími se ve specifickém (profesionálním) postavení osoby práva znalé (především advokáta) a ochrana (v zásadě) výlučného postavení advokátů v systému ochrany práv, tedy ochrana před tzv. pokoutnictvím. Ze skutečnosti, že konkrétní osoba vystupuje jako obecný zmocněnec v různých věcech opětovně, lze dovozovat, že jde o tzv. pokoutníka; napadené ustanovení pak slouží k jeho vyloučení, tedy k zabránění zneužití fungování obecného zmocněnce v občanském soudním řízení k soustavné výdělečné činnosti v oblasti poskytování právních služeb, a tak k realizaci vysvětleného legitimního cíle.

Zastupování účastníků řízení obecnými zmocněnci je nutné chápat jako výjimku z pravidla, že poskytování právních služeb je zákonem zásadně vyhrazeno advokátům (viz např. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 171). Je-li v souladu s podmínkami stanovenými v § 27 odst. 2 o. s. ř. zastoupení obecným zmocněncem nepřipuštěno, jedná se toliko o nepřipuštění výjimky, nikoliv o zásah do práva na právní pomoc.

Nutno též podotknout, že § 27 odst. 2 o. s. ř. není jedinou normou bránící pokoutnictví a není ani jejím hlavním účelem provozování pokoutnictví jako takovému zabránit, neboť k uvedenému slouží v zásadě normy správního práva. Dospěje-li soud v průběhu občanskoprávního řízení k závěru, že došlo k naplnění podmínek v § 27 odst. 2 o. s. ř. uvedených, vysloví nepřípustnost zastoupení obecným zmocněncem, a to aniž by činil závěr, zda byly naplněny veškeré aspekty pokoutnictví, či že by obecného zmocněnce jakkoliv postihoval (např. uložením pokuty, či zamezením v zastupování v budoucích řízeních). Cílem vykládaného ustanovení je totiž především zajištění průběhu civilního procesu, jež povede k rychlé a účinné ochraně práv. Z uvedeného vyplývá, že by bylo proti smyslu věci, aby soud v občanskoprávním řízení složitě prokazoval, zda obecný zmocněnec skutečně pokoutnictví provozuje (např. poskytl-li účastník za zastoupení obecnému zmocněnci úplatu), či naopak zjišťoval okolnosti svědčící o opaku. Pro vyslovení nepřípustnosti zastoupení obecným zmocněncem tedy není samo o sobě významné zjištění ohledně subjektivního poměru mezi obecným zmocněncem a jím zastoupeným účastníkem.

Výše uvedený závěr je souladný též s usnesením Ústavního soudu ze dne 10. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2428/08, v němž se uvádí: „jen objektivní stav "opětovnosti" zastupování zvoleného zmocněnce je relevantní, nikoli subjektivní vztah účastníka k němu.“ V posledně uvedeném usnesení (na něž lze v podrobnostech odkázat) Ústavní soud připomněl, že dle jeho konstantní rozhodovací praxe vztah zastoupení obecným zmocněncem nepožívá ochrany na úrovni ústavněprávních předpisů. Otázka ústavnosti § 27 odst. 2 o. s. ř. byla rovněž podrobena pečlivému zkoumání, přičemž Ústavní soud dospěl k závěru, že norma obstojí v hodnocení proporcionality, a ústavní stížnost a návrh na zrušení § 27 odst. 2 o. s. ř. je třeba odmítnout.

Napadené rozhodnutí o nepřipuštění obecného zmocněnce podle § 27 odst. 2 o. s. ř. bylo v souladu s výše uvedenými právními závěry toliko hodnocením „opětovnosti“ zastupováním obecným zmocněncem. Takové rozhodnutí neobsahuje hodnocení morálnosti jednání obecného zmocněnce a nehovoří ničeho o zástupcově cti. Námitka dovolatelky, že vydáním napadeného rozhodnutí došlo k zásahu do její dobré pověsti, je tedy zcela nepřípadnou.

Jelikož bylo dovolání shledáno přípustným, dovolací soud dle § 242 odst. 3 o. s. ř. zkoumal, zda řízení není stiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b), § 229 odst. 3 o. s. ř., či jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, přičemž žádnou takovou vadu neshledal.

Nejvyšší soud dovolání žalobce zamítl podle § 243d písm. a), neboť dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je správné.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- Náklady řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Propuštění duchovních (exkluzivně pro předplatitele)
- Skutková zjištění
- Tarifní hodnota (exkluzivně pro předplatitele)
- Předčasný důchod
- Předběžné opatření
- Prozatímní rozhodnutí
- Prozatímní rozhodnutí
- Imise (exkluzivně pro předplatitele)
- Neplatnost právního úkonu
- Ochrana přírody (exkluzivně pro předplatitele)